

NASTAVNIKOVO POPRAVLJANJE UČENIKOVIH ISKAZA I UČENIKOVA PRODUKCIJA: REZULTATI ANALIZE

Sanja Čurković Kalebić*
Filozofski fakultet, Zadar

U radu se govori kako nastavnikovo popravljjanje učenikovih iskaza utječe na govornu produkciju. Definiraju se vrste nastavnikove „negativne” povratne obavijesti i opisuje njihov neposredan učinak na verbalno ponašanje učenika. Pritom se otkriva nekoliko oblika učenikova govornog ponašanja koje slijedi nastavnikov popravak. Također se razmatra odnos između vrste govornog ponašanja kojim nastavnik popravlja i oblika učenikova verbalnog ponašanja koje slijedi. Analiza se provodi na temelju prijepisa zvučnih snimki dijelova razrednog dijaloga u nastavi engleskog jezika u našim školama.

Glavne riječi: strani jezik, razredna interakcija, nastavnikovo popravljjanje iskaza, ispravci

UVOD

Povratna obavijest (engl. *feedback*) u nastavi stranog jezika vrsta je govornog ponašanja nastavnika kojom obavještava učenika o točnosti/prihvatljivosti njegove govorne produkcije na jeziku cilju. Ta govorna funkcija jedno je od važnijih obilježja nastavnikova govora na satu stranog jezika. Prema rezultatima jednog našeg istraživanja nastavnikova govora u nastavi engleskog jezika, na davanje povratne obavijesti otpada više od polovice nastavnikovih iskaza (Čurković Kalebić, 1998). Za teoretičare nastave stranog jezika posebno je zanimljivo istraživanje takozvane negativne povratne obavijesti (engl. *negative feedback*) kojom nastavnik obavještava učenika o neprihvatljivosti (najčešće jezičnoj) njegova iskaza. Namjera je takvih istraživanja otkriti utječe li nastavnikovo popravljjanje učenikovih iskaza na učeničku govornu produkciju. Rezultati nekih istraživanja pokazali su da nastavnikov postupak popravljjanja pomaže učenicima u proizvodnji točnih iskaza (Chaudron, 1988). Međutim, osnovna zamjerka tim studijama jest što su ograničene samo na neposredne učinke nastav-

nikovih popravaka i što potvrđuju da su učenici dobri papagaji (Chaudron, 1988). Istraživačima koji žele pojasniti prirodu razrednoga govora proučavanje neposrednih učinaka nastavnikovih popravaka zanimljivo je jer otkriva strategije komunikacije kojima se učenici služe u razrednom govoru, a također posredno pokazuje učinak nekih od tih strategija na proces učenja/usvajanja stranog jezika.

CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Cilj je ovoga rada otkriti neposredne učinke nastavnikovih popravaka na učenikovu govornu produkciju. U radu se provodi analiza kojom se želi odgovoriti na sljedeća pitanja:

1. Kakva je distribucija otkrivenih vrsta govornog ponašanja nastavnika kojima popravljaju učenikove iskaze?
2. Koliko je nastavnikovih popravaka inkorporirano u učenikovu produkciju?
3. Kako vrsta nastavnikove povratne obavijesti utječe na učenikovu uspješnost u popravljjanju iskaza?

UZORAK

Uzorak se sastoji od 24 snimke razrednog dijaloga na satovima engleskog jezika u hrvatskim školama. Ukupna duljina snimaka iznosi 367 minuta. Snimke su zabilježene u osnovnim školama (ukupno 10 snimaka u četvrtom, petom, šestom i sedmom razredu), srednjim školama (ukupno 7 snimaka u prvom, drugom i trećem razredu) i u jednoj školi za strane jezike (ukupno 7 snimaka na početnom, srednjem i naprednom stupnju učenja). Zabilježene zvučne snimke „pokrivaju” različite razine pretpostavljenog jezičnog znanja i različite vrste komunikacijskih aktivnosti. Ukupan broj nastavnika čiji je govor zabilježen iznosi 16.

ANALIZA PODATAKA

Vrste negativne povratne obavijesti u govoru nastavnika

Za potrebe analize trebalo je definirati vrste popravaka u nastavnikovu govoru. Prihvatili smo Harmerovu klasifikaciju (1991), prema kojoj možemo razlikovati dvije osnovne vrste ispravljanja: upozoravanje na netočnost (engl. *showing incorrectness*) i uporaba tehnika ispravljanja (engl. *using correction techniques*).

Upozoravanje na netočnost

Ova vrsta ispravljanja odnosi se na tehnike pomoću kojih nastavnik obavještava prethodnog govornika da nešto nije u redu s njegovim iskazom. Tim oblikom govornog ponašanja nastavnik potiče prethodnog govornika (učenika) ili druge učenike da točno izgovore jezičnu jedinicu. Smatra se da ove tehnike vode samoispravljanju ili popravcima drugih učenika. Važno je istaknuti da upozoravanje na netočnost ne uključuje ono govorno ponašanje kojim se učeniku daje točan oblik pogrešnog dijela iskaza.

U našim podacima otkrili smo nekoliko tehnika kojima nastavnik upozorava na netočnost u učenikovu govoru. To su:

a) *Ponavljanje poticaja*

Nastavnik ponavlja svoj prvotni poticaj (najčešće pitanje) i na taj način potiče učenika da još jednom proizvede odgovor. Ponovljeno pitanje se najčešće izriče uzlaznom intonacijom.

Primjer:

N: Has she got any money to buy a canary?

U: No, she...

N: Has she got any money to buy a canary?

U: No...

N: No, she...hasn't...she hasn't...Has Barbara got any money to buy a canary?

U: No, she hasn't.

b) *(Djelomično) ponavljanje učenikova iskaza*

Nastavnik ponavlja učenikov pogrešan iskaz ili samo dio iskaza koji sadrži pogrešku. Iza ovakvog načina upozoravanja na netočnost nastavnik obično daje i metalingvističko objašnjenje.

Primjer:

U: In case if you have to

N: In case if you?

U: Yes

N: Yes, I would in case you ... you don't need if.

c) *Ponavljanje do netočnog dijela učenikova iskaza*

Nastavnik ponavlja učenikov iskaz do dijela u kojem je pogriješio.

Primjer:

U: His bike is ... puncture

N: His bike

U: Has got

d) *Nijekanje*

Nastavnik obavještava učenika da njegov iskaz nije jezično ispravan. To najčešće radi pomoću iskaza „Ne”, „Ne možeš tako

reći." (engl. "No.", "You can't say that.") ili postavljajući pitanje o ispravnosti učenikova iskaza, npr. „Je li to točno?" (engl. "Is that right?")

Primjer:

U: Yes, I would in case that it gets cold.
 N: Is that right? In case that... Did you say "in case that"?
 U: in the, in case you
 N: OK.

e) *Poticanje drugoga govornika (učenika)*

Nastavnik traži točan odgovor od drugoga govornika (najčešće ga proziva imenom).

Primjer:

N: All right. Does Steve do it? Milan?
 U1: He... Steve
 N: Milan?
 U2: Yes, he does.

Uporaba tehnika ispravljanja

Ova vrsta ispravljanja odnosi se na nastavnikovo govorno ponašanje pomoću kojeg obavještava o pogreški u učenikovu iskazu. U literaturi se ta vrsta ispravljanja naziva i očito ispravljanje (engl. *overt correction*). U našem korpusu naišli smo na dvije tehnike očitog ispravljanja.

a) *Davanje točnog oblika*

Nastavnik točno izgovara pogrešan dio učenikova iskaza, bilo da prekida učenika odmah nakon što je on proizveo pogrešan dio iskaza ili nakon što je učenik završio iskaz.

Primjer:

N: Does she like it?
 U: She like it very much.
 N: She likes it very much.

b) *Metalingvistička objašnjenja*

Nastavnik obavještava učenika o prirodi pogreške i/ili daje upute za njezino ispravljanje. Nastavnik često objašnjenja i upute daje na materinskom jeziku.

Primjer:

U: ...Once in his town Motovun er came the noble man and took him to Venice.
 N: Shall we, shall we change the word order here?
 U: The noble man ... came in his town and took him to Venice.

Vrste učenikova verbalnog ponašanja koje slijedi nastavnikov popravak

Za potrebe ove analize razlikovali smo dvije situacije koje nastaju neposredno nakon što je nastavnik popravio učenikov iskaz; onu kada učenik preuzme riječ (engl. *uptake*) i situaciju kada učenik ne preuzme riječ (engl. *no uptake*). Pri preuzimanju riječi razlikovali smo oblik učenikova govornog ponašanja, u koje je uključen nastavnikov popravak, od učenikova iskaza koji ne sadrži ispravljeni dio njegova prethodnog iskaza. Kod obje vrste toga govornog ponašanja otkrili smo nekoliko struktura učenikovih iskaza, odnosno strategija učenikove komunikacije. Navest ćemo ih i objasniti zajedno s primjerima iz našeg korpusa.

Preuzimanje riječi

1. Inkorporiranje popravka

Ovaj oblik verbalnog ponašanja učenika odnosi se na učenikovo ponavljanje nastavnikova popravka, samoispravljanje ili suučenikovo ispravljanje, koje slijedi nastavnikovu intervenciju. U našem korpusu otkrili smo nekoliko strategija učenikova govora kojima se inkorporira nastavnikov popravak. Navodimo ih zajedno s primjerima iz našeg prijepisa razrednog dijaloga.

a) *Proizvodnja cijeloga iskaza.* Učenik ponavlja cijeli iskaz, koji sada sadrži i ispravljeni dio njegova prethodnog, pogrešnog iskaza.

Primjer:

U: And what...what...what do what do she wearing?
 N: what was

U: What was she wearing?

- b) *Ponavljanje i nastavljanje iskaza*. Učenik ponavlja dio iskaza koji je nastavnik ispravio i nastavlja svoj prvotni iskaz.

Primjer:

U: I didn't like the way they were dressing.

N: the way they dressed

U: the way they dressed, make up, the way they made up

- c) *Suučeničovo popravljanje*. Nakon nastavnikova popravka drugi učenik proizvodi točan oblik ili iskaz. U ovakvoj situaciji nastavnik ne daje tom drugom učeniku pravo na riječ, nego je on sam preuzima.

Primjer:

N: ..... Bruno, why is Tony away?

U1: Err...because...er ... mumps

N: Aha...he

U2: He has got the mumps.

- d) *Samoispravljanje*. Učenik sam ispravlja vlastiti iskaz nakon što je nastavnik nekom od tehnika upozorio učenika na pogrešku u iskazu.

Primjer:

U: What...does...Dave...says?

N: What does Dave...

U: What does Dave say?

2. Neinkorporiranje nastavnikovih popravaka

Ovdje učenik ne inkorporira nastavnikov popravak, tj. nastavlja iskaz kao da ga nastavnik nije prekinuo ili ispravio ili proizvodi iskaz koji opet sadrži pogrešku, prvotnu ili neku novu. Otkrivene strategije komunikacije jesu sljedeće.

- a) *Nastavljanje iskaza* – učenik nastavlja svoj iskaz

Primjer:

U: He rowed in the galley and down there he met Ilija. He was also a Croatian but not such strong as Jože.

N: but not so strong

U: Ilija saw his superhuman strength, strength and after that Jože organized the rebellion.

- b) *Djelomično ponavljanje nastavnikova ispravka*. Ovdje učenik ponavlja dio iskaza kojim je nastavnik ispravio učenikov iskaz, ali ne ponavlja dio koji je učenik pogrešno oblikovao u svom prvotnom iskazu.

Primjer:

U: On Monday she help...Mrs

N: helps her neighbours

U: her neighbours

- c) *Pogrešan iskaz* – učenikov iskaz sadrži prvotnu pogrešku ili novu pogrešku

Primjer:

U: She...er...work...er

N: She starts...

U: She starts...work

N: working...to get...

U: to get ...er...

3. Nepreuzimanje riječi

Učenik ne preuzima riječ nakon što je nastavnik ispravio njegov iskaz.

Primjer:

U1: Vlasta, what do you think about sports, I mean what it means to you?

U2: Well, I think

N: What does it mean to you?

U2: Er...sports is one of the best ways of spending free time and ...

REZULTATI I RASPRAVA

Rezultati provedenih analiza prikazani su u posebnim tablicama.

Analiza podataka pokazuje da nastavnici nastoje ispraviti većinu učenikovih pogrešaka.

U našem korpusu nastavnici su tretirali više od dvije trećine pogrešaka u učenikovu govoru (Tablica 1).

Tablica 1. Opći podaci

Ukupno učenikovih preuzimanja riječi	1346
Učenikova preuzimanja riječi koja zahtijevaju popravak	265 (20% od svih preuzimanja riječi)
Nastavnikova preuzimanja riječi koja sadrže popravak	198 (76% od pogrešnih preuzimanja riječi)
Učenikova preuzimanja riječi u kojima je sadržan popravak	83 (42% tretiranih pogrešnih preuzimanja riječi, 31% svih pogrešnih preuzimanja riječi)

Vrste nastavnikove negativne povratne obavijesti nisu jednako distribuirane u našim podacima (Tablica 2). Očito ispravljanje je češće od upozoravanja na netočnost. Različite tehnike koje potiču samoispravljanje, tj. učenikovu aktivnu ulogu u popravljanju pogrešaka, rjeđe su prisutne od onih kojima se potiče „papagajsko“ ponavljanje. Upravo ovdje je očita

razlika između prirodne konverzacije i didaktičkog dijaloga. Dok se u prirodnoj konverzaciji prednost daje samoispravljanju (Schegloff *et al.*, 1977), u didaktičkom je dijalogu, prema analiziranim podacima, stanje posve drugačije. Čini se da nastavnici potiču učenikovo „papagajsko“ ponavljanje, a ne aktivno ispravljanje grešaka.

Tablica 2. Distribucija vrsta popravaka

Vrsta popravka	Distribucija
Ponavlanje poticaja	18 (9,09%)
(Djelomično) ponavljanje uč. iskaza	12 (6,06%)
Ponavlanje do netočnog dijela	6 (3,03%)
Poticanje drugog učenika	11 (5,55%)
Nijekanje	7 (3,53%)
Davanje točnog oblika	132 (66,66%)
Metajezlično objašnjenje	12 (6,06%)

Tablica 3. Distribucija učenikova verbalnog ponašanja nakon nastavnikova popravka

Inkorporiranje	
Proizvodnja potpunog iskaza	31 (15,65%)
Ponavljanje/Nastavljanje iskaza	40 (20,20%)
Suučenikov popravak	5 (2,52%)
Samoispravljanje	7 (3,53%)
Ukupno	83 (42%)
Neinkorporiranje	
Nastavljanje iskaza	24 (12,12%)
Djelomično ponavljanje nast. iskaza	7 (3,53%)
Pogrešan iskaz	35 (17,67%)
Ukupno	66 (33%)
Nepreuzimanje riječi	
	49 (24,74%)

Manje od polovice nastavnikovih popravaka inkorporira se u učenikov govor koji slijedi odmah nakon nastavnikova popravka (Tablica 3). Učenici često nastavljaju iskaze kao da ih nastavnik nije prekinuo ni popravio njihov iskaz. Često učenik nakon nastavnikova popravka ne preuzima riječ. To se najčešće događa kada nastavnik ispravlja pogreške po završetku učenikova iskaza. Podaci iz prijepisa razrednog dijaloga pokazuju da se to posebno odnosi na pogreške izgovora. Čini se da nastavnici nastoje upozoriti na većinu izgovornih grešaka dok učenici gotovo u pravilu ne ponavljaju točan izgovor. Jedan od razloga takvog ponašanja vidimo i u činjenici da nastavnici rijetko

zahtijevaju od učenika da ponove.

Naše treće istraživačko pitanje odnosilo se na učinkovitost otkrivenih vrsta nastavnikove povratne obavijesti o neprihvatljivosti/netočnosti učenikova iskaza. Rezultati analize pokazuju da je veći učinak tehnike popravljanja koja se manje koristi i obrnuto (Tablica 4). Dakle, možemo zaključiti da su tehnike koje potiču samoispravljanje djelotvornije od onih kojima se učenicima daje točan oblik. Također smo primijetili da učenici koji se potiču na "papagajsko" ponavljanje vrlo često ponavljaju istu pogrešku u sljedećim preuzimanjima riječi. Ovo zapažanje upućuje na pitanje o dugoročnoj učinkovitosti očitog ispravljanja.

Tablica 4. Atribucija popravaka tehnikama ispravljanja

Vrsta popravka	Distribucija	Popravci	Svi popravci
Ponavljanje poticaja	18 (9%)	11 (61%)	11 (6%)
Djelomično ponavljanje učenikova iskaza	12 (6%)	5 (42%)	5 (3%)
Ponavljanje do netočnog dijela	6 (3%)	5 (83%)	5 (3%)
Poticanje drugog učenika	11 (6%)	7 (64%)	7 (4%)
Nijekanje	7 (4%)	1 (14%)	1 (0%)
Davanje točnog oblika	132 (67%)	48 (36%)	48 (24%)
Metalingvističko objašnjenje	12 (6%)	6 (50%)	6 (3%)

Količina iskaza koji su popravljani određenom tehnikom ovisi o učestalosti njezine uporabe (Tablica 4). To također znači da učenikovo preuzimanje riječi po nastavnikovu popravku umnogome ovisi o vrsti nastavnikove negativne povratne obavijesti. Najčešći oblik nastavnikova i učenikova govorna ponašanja u tretiranju pogreške jest da nastavnik da točan oblik koji učenik ponavlja i zatim nastavlja iskaz.

ZAKLJUČCI

U zaključnom dijelu rada možemo istaknuti da je učenikovo govorno ponašanje koje slije-

di nastavnikovu negativnu povratnu obavijest složeno i da se čini da ovisi o nekoliko čimbenika. Nije moguće propisati najučinkovitiji oblik nastavnikova i učenikova verbalnog ponašanja s obzirom na tretman pogreške, ali samo možemo reći kako se čini da učenici trebaju preuzeti veću odgovornost za ispravljanje pogrešnih iskaza. Rezultati istraživanja pokazuju da, kada im se to omogući, učenici ispravljaju mnoge vlastite pogreške. Podatke o uspješnosti samoispravljanja nailazimo i u literaturi (npr. Chaudron, 1988). Ne bismo li onda učenike trebali poticati na samoispravljanje, i to da bi usavršili svoju produkciju na jeziku cilju?

REFERENCIJE

- Chaudron, C. (1988). *Second Language Classroom Research on Teaching and Learning*. Cambridge University Press.
- Čurković Kalebić, S. (1998). O prirodi povratne obavijesti u diskursu nastavnika engleskog jezika. *Strani jezici XXVII*, 3 – 4, 158 – 168.
- Harmer, J. (1991). *The Practice of English Language Teaching*. London: Longman.
- Schegloff, E. A., Jefferson, G., Sacks, H. (1977). The preference for self-correction in the organization of repair in conversation. *Language* 53, 361 – 382.

CORRECTIVE FEEDBACK AND LEARNER PRODUCTION: RESULTS OF AN ANALYSIS

Summary

This paper deals with the effects of teacher corrective feedback upon learner production. Different types of corrective feedback have been defined, and their immediate influence upon the learners' verbal behavior is described. Several patterns of learner verbal behavior were discovered. The relationship between the type of corrective feedback and the pattern of learner verbal behavior is addressed as well. The analysis is based on data obtained from transcribed tape-recorded samples of E.F.L. classroom dialogue in Croatian schools.

Key words: foreign language, classroom interaction, corrective feedback, repairs

